F'għeluq il-160 sena mit-twaqqif tal-Banda Beland (1861-2021)

Surmastrijiet tal-bidu nett (L-Ewwel Parti)

Kitba ta' Mro. Manoel Pirotta
DNESM (Lyon) ġM.A.ħ Dip CNR (Lyon) ġB.A. (Hons.)ħ
Hon VCM LFIBA CT, FVCM (Hons.) FTCL FLCM FNCM LTCL LMusLCM
LMusTCL (Comp.) Ċert. (Qarrej tal-Provi) ġMelit.ħ

F'dawn l-aħħar snin ktibt ħafna fuq Mro. Antonio Miruzzi (1867-1944) fil-ktieb tal-Festa tas-Soċjetà. Dan is-surmast kien il-ħames wieħed li dderieġa lil din il-Banda bejn l-1919-32. Peress li s-sena l-oħra l-Banda Beland għalqet 160 sena ħajja, ħsibt li jkun xieraq jekk inlaqqagħkom mal-erba' surmastrijiet li ġew qabel Miruzzi. Għal din is-sena se nitkellem biss fuq l-ewwel żewġ surmastrijiet: Orazio Diacono (1861-8) u Angelo Mifsud (1868-97), filwaqt li għas-sena d-dieħla se nkun qed nitkellem fuq il-maestri Carlo Diacono (1897-1904), iben Orazio, u Ignazio Catania (1904-1919).

Qabel il-Banda Beland: Jingħad li fl-1832, f'dar-raħal diġà kienet teżisti orkestra fiż-Żejtun (Castagna: 'Storja ta' Malta', p.248). Iżda skont Robbie Mifsud Bonnici (RMB), din l-orkestra diġà kienet imwaqqfa qabel id-data msemmija minn ċertu Giovanni Battista Diacono (?-8.xii.1849), li kien ta' nisel Taljan, neguzjant kbir tal-kotnina[1], magħruf f'Malta u fl-Italja, kif ukoll fl-Afrika ta' Fuq. Is-Sur Gio Batta, aktarx hu stess dilettant sew tal-mużika, kien waqqaf minn butu dil-orkestra għad-divertiment tal-poplu. Għall-ħabta tal-1829, Gio Batta niżżel miegħu lil Mro. Michele (jew aħjar, Michelino) De Ferraris (?-?), surmast u kompożitur magħruf Taljan, aktarx minn Milan, 'biex jeħodlu ħsieb dil-orkestra [billi jikkomponi, jirriduċi, jistrumenta u jikkopja għaliha'[2] li kienet taħt il-patroċinju tal-Knisja bħalma kienet dik taż-Żurrieq sa minn qabel l-1805.'[3] RMB ikompli jgħarrafna li s-Sur G.B. Diacono, tat-tajjeb u idu miftuħa: [lil Michelino] tah jgħammar f'dar tiegħu bi ġnien kbir bejn Ħal Għaxak u ż-Żejtun, ħariġlu skud kuljum, ikel frank u flixkun rum fil-ġimgħa[4]'. Ma' dan, RMB iżid jgħidilna wkoll, minn tagħrif li rnexxielu jikseb mill-ġurnali ta' dik il-ħabta, li G.B. Diacono kien ukoll editur tal-ġurnal 'Croce di Malta'.

Rigward imbagħad in-negozju ta' Gio Batta, dan ma setax ma jirnexxix meta minn żewġ nisa, skont il-Kanonku Dun Joe Abela[5], kellu żgur 18-il wild[6]; tnejn inqas mill-familja tal-kompożitur kbir Ġermaniż tal-era Barokka, Johann Sebastian Bach (1685-1750). Dan tal-aħħar ukoll kien iżżewweġ darbtejn wara li l-ewwel mara, Maria Barbara Bach (1684-1720) - li kienet tiġi sekonda kuġina miegħu - tatu sebat ulied qabel mietet qasir il-għomor. Mit-tieni mara, Anna Magdalena Wilcke (1701-60) - hi wkoll mużiċista - l-organista u kompożitur ċelebri kellu 13-il wild ieħor. Min-naħa tiegħu, Gio Batta Diacono kellu sitta mill-ewwel mara, Francesca Busuttil (1766-1811), filwaqt li mit-tieni mara, Katarina Mangion (?-?), kellu tnax oħra. Ħafna kienu l-ulied ta' Bach li mxew fuq il-passi ta' missierhom u għamlu karriera kbira mill-mużika bid-daqq u/jew il-kompożizzjonijiet tagħhom. Mill-banda l-oħra, Orazio hu l-uniku wild ta' Gio Batta Diacono li nafu bih - għax seta' kien hemm oħrajn fost il-ħafna ħutu bniet u subien - li kien mużiċist u kompożitur. Minnu wkoll, li fil-każ taż-żewġ familji Bach u Diacono, ħafna mill-ulied kienu jmutulhom trabi jew qasir il-għomor.

Mal-mewt ta' Gio Batta, f'nofs is-seklu dsatax, l-orkestra beda jieħu ħsiebha ibnu Orazio, li min-naħa tiegħu, flimkien ma' ħuh Giovanni (imwieled fl-1814, ukoll mit-tieni mara ta' Gio Batta) kompla fejn ħalla missieru, sa ma fl-1861, megħjun dejjem minn De Ferraris, ġiet trasformata fil-banda kif nafuha llum. F'waħda miż-żewġ CDs li l-Banda Beland ħarġet fl-2011 insibu xogħol ta' De Ferraris li jġib l-isem ta' 'Passio Doppio Brillante'; dal-marċ brijuż iżżanżan proprju sena wara li twaqqfet uffiċjalment is-Soċjetà bandistika. Iżda skont Debono[7], fl-arkivju tas-Soċjetà nsibu għadd ta' xogħlijiet oħrajn minn tiegħu bħalm'huma: 'quadriglie, polki, galoppi, valzi, cavatina [fi kliem ieħor, mużika ballabli], marċi funebri, sinfoniji [overtures], siltiet minn opri, b'riduzzjoni tiegħu stess, kif ukoll, riduzzjoni għall-banda t'opri sħaħ.' Fost ix-xogħlijiet oriġinali ta' De Ferraris, kemm sagri u profani, li jsemmi Debono fl-artiklu tiegħu, insibu l-Pezzo di musica ideale per banda (1866); Antifona di Sta Catarina a tre voci, ad istrumenti di fiato (1865); Christus (1873), għall-banda wkoll, u li aktarx kienet l-aħħar biċċa xogħol tiegħu hawn Malta.

Mro. Orazio Diacono (20.xi.1826-18.vii.1899), iben Gio Batta u Katarina Mangion[8], kien l-ewwel

Mro Orazio Diacono, waqqaf il-Banda Beland fl-1861

surmast tal-Banda Beland [1861-1868] meta din ġiet ittrasformata mill-'Orkestra taż-Żejtun' fl-1860. Kien hu wkoll li ħa ħsieb li tinxtara strumentatura ġdida mill-Italja(9). Skont Debono, Orazio, li kien vjolinist gwapp, aktarx li għamel l-istudji mużikali tiegħu f'Livorno. Iżda, fil-fehma tiegħi, dan ma narahx li kien possibli għall-fatt li, meta tela' Livorno ħdejn ħuh fl-1837, li min-naħa tiegħu kien ġa stabilixxa ruħu bħala negozjant, Orazio kien għad kellu biss 12-il sena.

Skont Debono wkoll, Orazio rritorna f'art twelidu fil-bidu tal-1843, meta allura kellu biss 16-il sena. Min bħali jkun studja f'konservatorju barra minn xtutna jaf biżżejjed li fi spażju t'erba' snin tkun għadek 'il bogħod milli ttemm l-istudji mużikali tiegħek fuq livell professjonali. Iktar jagħmel sens jekk ngħidu, li Orazio tgħallem taħt De Ferraris hawn Malta stess; biss biss iżżewweġ fl-1873 meta diġà kellu 47 sena. Wieħed jista' wkoll jara x'dati jġibu xogħlijietu, jekk dejjem għandhom imniżżel fuqhom, bl-għan li jistabbilixxi kemm seta' kellu żmien bejn wieħed u ieħor meta kitibhom.

Orazio żżewweġ lil Domina Francesca Saveria Darmanin, 18-il sena iżgħar minnu, fiż-Żejtun stess, u minnha kellu tliet ulied: Gio Batta (imsemmi għal nannuh), Carlo u oħthom Carolina, li mietet żgħira. Fiż-Żejtun, il-familja Diacono kienu jsibuha bħala 'Tad-Dispaċċ', għall-iskuna li missieru Gio Batta kellu għall-ġarr tal-qoton. F'waħda miż-żewġ CDs maħruġa mill-Banda Beland fl-2011, insibu marċ brijuż ta' Mro. Orazio Diacono, li jġib l-isem ta' 'Sta. Katarina Zinn, Zinn, Zinn'; liema marċ iżżanżan proprju fl-istess sena li twaqqfet is-Soċjetà, fl-1861. Iżda Orazio ma kitibx biss dan il-marċ, imma wkoll, bħal De Ferraris, ħafna mużika ballabbli, bħal passo doppji, polki, u mażurki, kif ukoll riduzzjonijiet mill-orkestra għall-banda, fosthom l-Innu lil Santa Katarina mill-pinna t'ibnu Carlo stess, fl-età ta' 17-il sena, meta kien għadu bandist mal-Banda 'Beland'. Kiteb ukoll xi marċi funebri. Orazio miet ta' 73 sena wara marda twila, iżda qabel ma miet kellu x-xorti jara lil ibnu jilħaq surmast tal-istess banda mwaqqfa minnu.

Il-familja numeruża ta' Bach waqt it-talb bil-mużika ta' filgħodu (The Encyclpiedia of Music - Hermes House, 2002)

Mro Angelo Mifsud (?-?) [1868-1897]: Dwar it-tieni surmast tal-Banda Żejtunija qajla nafu xi ħaġa, u kulma nafu, nafuh lil RMB, fejn jgħid li dan is-surmast, imlaqqam 'Ċirkes': 'ħa taħt idejh dil-Banda, kabbarha, irriformaha u wettqet żewġ programmi fil-Belt fl-4 u l-5 ta' Ġunju, 1870, bi ħlas ta' 30 skud(10).' L-istess awtur jgħarrafna wkoll li 'sal-1887, it-tmexxija tal-Banda u ċ-Ċirkolu kienet f'idejn is-surmast direttur biss billi aktarx kien ikun hu l-promotur u l-organizzatur tal-Banda u tal-Każin...(11)' Tant hu hekk, li fi żmien Mro. Orazio Diacono, li kien president u surmast tal-banda fl-istess ħin, il-provi kienu jsiru f'daru stess f'Misraħ Girgor Bonici. Meta l-Banda għaddiet f'idejn Mro Angelo Mifsud ukoll, is-sede tas-Soċjetà kienet f'daru fi Triq San Ġorġ, ħdejn il-knisja Normanna tas-Salvatur, sakemm imbagħad, fl-1887, inkera post fi Triq il-Madonna tal-Bon Kunsill u ġarret hemm. Is-Soċjetà ilha fil-palazz ta' Misraħ ir-Repubblika sa mill-1900, fejn għadha tgħammar hemmhekk sal-ġurnata tal-lum. Fil-każ ta' Mro. Angelo Mifsud, l-istess bħal ta' qablu, dan dam 11-il sena president bejn l-1868 u l-1887 u surmast għal għaxar snin oħra sal-1897, meta mbagħad laħaq minfloku Mro. Carlo Diacono, li jiġi l-iben il-fustani t'Orazio.

F'waħda miż-żewġ CDs li l-Banda Beland ħarġet fl-2011: 'B'Serjetà u Dinjità - Seklu u Nofs ta' Marċi Brijużi', insibu xogħol ta' Mro. Angelo Mifsud bl-isem ta' 'Marcia Brillante No. 5' li kitbu fl-istess sena meta ħa l-bakketta minn idejn Mro. Orazio Diacono fl-1868.

L-artiklu qed jitwassal lill-qarrejja Żwieten fl-okkażjoni tal-festa titulari ta' Santa Katarina li ta' kull sena tiġi solennement iċċelebrata fiż-Żejtun.

Aktar artikli mill-istess awtur jinsabu fuq OAR@UoM (https://www.um.edu.mt/library/oar/)

Riferenzi:
Abela Ruben (editur): 'Għamlulna Ġieħ - Carlo Diacono' (1876-1942)' (Wirt iż-Żejtun, 2017)
Debono Charles: 'Mro Michelino DeFerraris ñ Riformatur tal-Orkestra u Kofundatur tal-Banda' (Programm tal-festa tal-Banda 'Beland', 2000)
Debono Charles: 'Mitt Sena Ilu Miet il-Fundatur tal-Banda Beland - Orazio Diacono' (Għaqda Mużikali Beland, Festa Santa Katerina, Ġunju 1999).
Mifsud Bonnici Robert: 'Ġrajja ta' Baned f'Malta u Għawdex', Vol. 1 (Giov. Muscat, 1956)

(1) Drapp b'saħtu tal-qlugħ; għażel ismar ħaxxun; xorta ta' luna/kanvas. (MSI: 'Dizzjunarju Malti')
(2) Debono Charles: 'Mro. Michelino DeFerraris'.
(3) RMB: 'Ġrajja ta' Baned f'Malta u Għawdex, Vol. 1, p.40 (Giov. Muscat, 1956).
(4) Ibid.
(5) Għamlulna Ġieħ: Carlo Diacono (1876-1942)', pp. 10-11.
(6) RMB jgħid li kellu 21 wild.
(7) Debono Charles: 'Mitt Sena Ilu ...'.
(8) Din kienet it-tieni mara tiegħu wara li l-ewwel waħda, Francesca Busuttil min-Nadur, Għawdex, mietet qasir il-għomor.
(9) Debono Charles: 'Mitt Sena Ilu ...'.
(10) Robert Mifsud Bonnici: 'Ġrajja ta' Baned'.
(11) Ibid.